ÅLANDSBANKEN

Bankkris med oväntade följder

08.02.2019

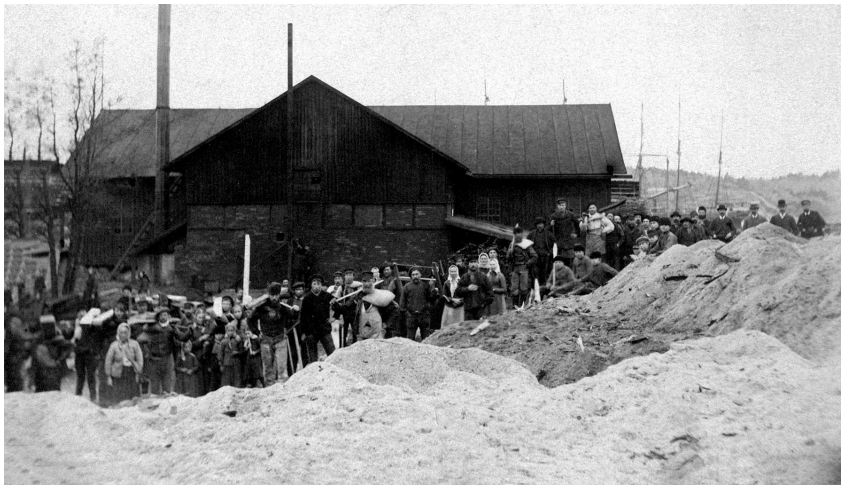

Ångsågen som skar farligt djupt i kassakistan

1921

Festen höll på att ta slut innan den ens kommit igång. Den 15 december 1919 invigdes Ålands Aktiebanks första kontor med fyra anställda vid Torggatan i centrala Mariehamn. Även om man efter det första året kunde visa upp ett prydligt resultat började det osa bränt under 1921. Envisa rykten på stan gjorde gällande att banken hade svårigheter. Vad värre var: ryktena stämde. Och kanske det värsta var att bankens djupa kris bottnade i ett skolexempel på nepotism.

Huvudpersonen i dramat var Julius Sundblom, Ålands starke man. Han och den Sundblomska familjen hade i snabb takt köpt aktier i banken och blivit majoritetsägare. Den första verkställande direktören blev magister Johannes Johansson som då bytte vd-stol från Ålands Tidnings-Tryckeri Ab, Sundbloms familjeföretag. Ålands Aktiebank leddes sedan av Sundblom och Johansson, två herrar med mycket begränsade, för att inte säga obefintliga, bankkunskaper.

När ryktena började gå 1921 gällde de krediter som beviljats två företag: Haraldsby Ångsågs och Skeppsvarvs Ab samt Rederi Ab Sun. Bägge företagen leddes och ägdes av Rafael Sundblom, son till Julius Sundblom. Problemen för ångsågen och varvet hade börjat 1920 när solen gick ned över rederirörelsen i världen, som historikern Erik Tudeer skriver i Ålandsbanken 1919–1989. Fraktpriserna störtdök och kostnaderna för

att bygga fartyg sköt i höjden. På Ålands Aktiebank beviljade man ångsågen och rederiet friskt med nya lån under 1921. Ja, ännu den 7 januari 1922 gav bankens förvaltningsråd tummen upp för lån till sågen så att bolaget kunde göra nödvändiga skogsuppköp. Den 24 januari lämnades ångsågens konkursansökan in.

I juni knackade överinspektör A W Rundqvist vid Bankinspektionen på bankens dörr. Föga överraskande upptäckte han en rad svaga punkter i kreditbeståndet. Efter att finansminister Ernst Gråsten, Rundquists chef, hade läst rapporten från Mariehamn kallade han förvaltningsrådets ordförande Julius Sundblom till Helsingfors för räfst och rättarting. Enligt den då gällande banklagen kunde högst 10 procent av aktiekapitalet användas för att täcka förluster. Om den gränsen överskreds var det dags att illa kvickt ordna tilläggskapital. Men om aktiekapitalet hade minskat med mer än 25 procent, då måste banken stänga.

När minister Gråsten fick Sundblom framför sig på sitt tjänsterum skrädde han inte orden. Bankinspektionen befarande att Ålands Aktiebanks aktiekapital skulle krympa med mer än 10 procent, kanske mer än 25 procent. Budet från Gråsten var tydligt. Om inte förvaltningsrådet i rödaste rappet ser till att bankens eget kapital stärks kommer man att stänga Ålands Aktiebank. Det kan inte ha varit en munter Julius Sundblom som reste hem till Åland. Bland alla frågor som surrade i hans huvud måste en ha varit dominerande: hur få den åländska befolkningen att satsa mer av sina surt förvärvade slantar på aktier i en bank som var på fallrepet?

Sanningen om Ålandsbanken

100 berättelser genom 100 år

Joakim Enegren
Med bidrag av Annika Lundqvist, Leo Löthman och Teo Tuominen.
Foto: Haraldsby ångsåg i Saltvik. Ironiskt nog var sågens ägare Rafael Sundblom i starkt behov av finsk arbetskraft medan hans far Julius Sundblom, Ålands starke man, pratade sig varm för ett svenskt Åland. Ålands museum.